

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelshoven 273, capelle a.d. ijssel

H. SMIT — BARENDRECHT

Wat te gering lijkt is groot!

„Ziet toe, dat gij niet één dezer kleinen veracht. Want ik zeg u, dat hun engelen in de hemelen voortdurend het aangezicht zien van mijn Vader, die in de hemelen is .

(Matth. 18 : 10)

Te gering

Er wordt door de radio of door de TV een landdag uitgezonden. Van de E.O. bijvoorbeeld. We horen en zien de mensen uit volle borst zingen. Een groot enthousiasme en een groot geluidsvolume! Een neefje van ons is er ook geweest. Met zijn vader. Als hij een poosje later bij ons op bezoek komt vraagt hij gretig: Oom, hebt u mij ook horen zingen? Ja, wat moet je dan zeggen? Meestal draait het uit op een sympathiek noodleugentje: Ja hoor, jongen, je zong geweldig! We willen het ventje natuurlijk niet teleurstellen. We vinden het veel te leuk, dat jeugdige enthousiasme. Later . . . ja later zal hij wel begrijpen, dat het eigenlijk nogal dwaas is te veronderstellen, dat je dat éne kleine geluidje eruit kunt halen, als die hele mensenmassa aan het zingen is! Zijn geluidje is immers veel te gering! Te gering ja. Zijn geluidje gaat in het massale verloren! Het kleine geluid! Het geluid van de kleinen!

Nogmaals te gering

Dat is natuurlijk maar een simpel voorbeeld. De zaak zelf is veel uitgebreider. Misschien krijgen we in het leven wel een belangrijk werk te doen. Een werk dat mo-

gelijk miljoenen aan geld betreft. Een werk dat misschien duizenden mensen bezighoudt. Dan hebben we iets groots te doen. Dan zijn we over veel gesteld. Dat dachten de discipelen ook. Hun probleem was niet eens meer of zij gróót zouden zijn in het koninkrijk maar wie de (aller)grootste zou zijn. Ieder van hen zou om te beginnen rijksminister worden. Maar wie zou premier zijn? De gehele zaak van kerk en koninkrijk Gods — onder hun handen gelegd!

Natuurlijk komt dan de werkelijkheid van die landdag op een andere manier weer naar voren. Terwijl je met duizenden en miljoenen bezig bent kan daar een klein mannetje op je af komen, een klein kerk-mannetje mogelijk, dat je vraagt of je al kennis genomen hebt van zijn noodgeluidje. Dat is dan toch zeker ook een belachelijke vraag! Stel je voor. Hoe kun je in het sonore geluid van marcherende en werkende miljoenen dat ene stemmetje opvangen?

Zo begrijpen we dat de Here Jezus hier over de kleinen gaat spreken. De kleinen in de kerk met hun kleine volume, met hun afhankelijkheid, hun behoefte aan extra-verzorging. Het zijn ook de mensen, die het heel erg nodig hebben, dat ze de genade van Christus in de ogen en de handen van zijn dienaren weerspiegeld zien. Ze hebben die steun nodig om te blijven staan. Ze halen de voorpagina van geen enkele krant en van geen enkel kerkelijk blad. U moet niet romantiseren. Ze worden echt om hun kleinheid door de Here naar voren gehaald! De discipelen dreigen dat kleine geluid, dat geluid van de kleinen, niet te horen en die kleinen te verstoten, zonder dat ze het eigenlijk goed merken. Dat zou vreselijk zijn en God vreselijk boosmaken ook!

En dan komt dat merkwaardige woord: Hun engelen zien voortdurend het aangezicht van mijn Vader die in de hemelen is! Hun engelen — denkt u maar aan Hebr. 1 : 14 „Zijn zij niet allen dienende geesten, die uitgezonden worden ten dienste van hen die het heil zullen beërven?“. Die engelendienst betreft ook de kleinen! En die engelen zien voortdurend het aangezicht van de Vader. Dat betekent, dat Hij nooit met zijn rug naar hen toestaat omdat Hij met iets anders bezig is.

Hij is altijd paraat voor de zaken en de noden van de kleinen. De engelen worden nooit door een bord „Belet“ tegengehouden. Ze kunnen altijd bij de Vader terecht! Altijd? En geldt dat dan voor allemaal tegelijk? En ook nog voor alle beslommeringen van de hele wereld? Ja! Dat is wonderlijk. Ik geloof, dat we hier de mooiste kijk hebben op wat we in de dogmatiek Gods alomtegenwoordigheid noemen. Daar kunnen we iets doods van maken in onze gedachten. Maar het is zo mooi. Hoeveel kinderen van God er ook zijn, wáár ze ook zijn, hoeveel er ook bidden, hoe zwak hun noodgeluidje ook is . . . zonder mankeren komt hun zaak voor de HERE. Zo zeker, alsof er maar één gebeden had, alsof het op deze wereld stil was geweest op dat ene stemmetje na!

Dat kan onze Vader. En dat doet Hij. Op die vraag van het kleinste kind of God zijn geluidje eruitgehaald heeft kan God bevestigend antwoorden. En dan is dat géén grapje! Het is een heerlijke ernst. Wat zijn die kleinen dan ook weer groot! Door Gods genade. Wat zijn ze op een hoge plaats gezet! Er is niets zieligs meer aan! Daarom moet de maatstaf van de discipelen ook met haast veranderen. Zij mogen de geringste niet te gering vinden. Want God doet het niet.

De vernieuwing van de maatstaf

Natuurlijk kunnen wij nooit Gods alomtegenwoordigheid nabootsen. Het zou goddeloos zijn om dat te denken. Maar wél is Gods maatstaf een norm voor onze manier van meten! Dat zien we zo heel mooi in het leven en werken van de Knecht des HEREN bij uitstek, van onze Here Jezus Christus. Zijn werk bracht Hem aan het kruis. Daar hing Hij, betalend de schuld van miljoenen, van de kerk der eeuwen. Hij droeg zijn gemeente op het hart om haar de weg te openen tot God, de weg van de vrede.

Ja, dat ging over miljoenen en dat betrof eeuwen! Wij zouden dan ook zeggen: In dat werk dat miljoenen mensen en eeuwen geschiedenis omvat is nu geen ruimte meer voor het aparte, het kleine, het bijzondere. Dat kan de Here er natuurlijk niet bij-

nemen. En dan is het zo ontroerend, dat de Here juist aan het kleine en aan het bijzondere heeft gedacht, toen Hij voor de eeuwen en voor de miljoenen bezig was. De miljoenen waren er konkreet in die ene vrouw — „Vrouw, zie uw zoon“ (Joh. 19 : 36). Ze waren er in die ene man, een moordenaar nog wel — „Voorwaar, Ik zeg u, heden zult gij met Mij in het paradijs zijn“ (Luk. 23 : 43). Wij hebben geen God die bij zijn grote werk de kleinen wel over het hoofd moet zien. Wij hebben ook geen Heiland, die in zijn zorg voor miljoenen de nood van de kleintjes niet meer gedenkt. Dat is een troost die rechtstreeks in ons leven binnenkomt.

Maar nu wil deze Heiland ook geen discipelen hebben die met de oude en wereldse maatstaf blijven werken. Zij mogen de mensen en de dingen niet naar een soort geestelijke produktiemaatstaf meten. Zij behoren tijd te hebben voor de kleinen. Ook al betekent dat voor hen, dat er dan andere dingen moeten wijken. Voorrang voor het kleine en voor de kleinen. Laat niemand te gering zijn voor uw tempo, voor uw werkkraft, voor uw produktiekapaciteiten. Heb tijd voor hen!

Inderdaad, wat te gering lijkt naar de wereldmaatstaf, dat is door God op een hoge plaats gezet. En daarom moet het ook door ons hoog geacht worden!

IN DIT NUMMER

Pagina

- 261 Ds H. Smit,
Wat te gering lijkt is groot !
- 262 Ds E. R. Postma,
„Van de diensten“
- 263 Ds G. van den Brink,
Catechisatie — wat doe je daar ?
- 264 D. W. L. Milo,
Gelijke belastingplicht zou onrechtvaardig zijn ?
Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 266 Prof. C. Veenhof,
Een kerkezaak
- 267 Mr dr J. Meulink,
Boekbespreking

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

„Van de diensten”

De bevolking van het Rhône-dal in Zwitserland is voor het overgrote deel rooms-katholiek. Wat protestant is, leeft in de diaspora. Alleen in de zomermaanden worden er diensten verzorgd door de Evangelisch-Reformierte Kirche — ten behoeve van de vakantiegangers. Tijd en plaats staan te lezen op de „aanplakborden” van de rooms-katholieke kerkgebouwen, pal voor de missen. Voor ons bleek de dichtsbijzijnde dienst gehouden te worden in de Klösterli-Kapelle te Fiesch. Aanvang 's morgens half tien. Kort na tien uur was de dienst ten einde. Maar de voorganger verzocht ieder nog even te blijven. Ter wille van onderling contact en kennismaking. Het kapelleke was die zondag nagenoeg vol. Onder de aanwezigen bleken zich één Zwitser en één Duitser te bevinden. De overigen kwamen uit Nederland. De voorganger stelde zich voor als een ouderling van de gemeente te Bern. Hij had een zelfgemaakte, preek gelezen, zeer orthodox, inclusief vermelding van Zondag 23 van de Heid. Catechismus. Alle respect voor deze broeder, die verder aankondigde dat de volgende week een collega-ouderling de dienst hoopte te leiden: preekvoorziening door een „echte” predikant bleek moeilijk te verwezenlijken. Maar men wilde niet graag de vakantie-gangers teleurstellen.

Na afloop hebben we het gesprek met deze broeder nog wat voortgezet. En ons respect groeide. Hij vertelde, dat hij in zijn kerkeraad — in Bern dus — gepleit had voor inschakeling van „leken” in het gemeentewerk — waarom zou de predikant alles alléén moeten doen? Zijn voorstel om voor „leken” een soort trainings-cursus te organiseren werd niet alleen door zijn kerkeraad aangenomen, maar deze stuurde het ook naar de synode, die het op haar beurt overnam. Op een zondag in maart 1977 zullen de zwitserse gemeenten via de preek hierover meer informatie krijgen, en dan gaat het schip van stapel. Wat één ouderling zo al niet teweeg kan brengen! Het trof mij, hoe deze man er oog voor had, dat een gemeente van Christus niet aan het eind van de weg is wanneer zij een kerkeraad en zo mogelijk een eigen predikant heeft. Dat is geen eind, maar een begin! Een begin van het einddoel: de volwassenheid, de mondigheid van heel de gemeente. Als het goed is, is niet alleen de predikant maar heel de kerkeraad drukdoende zichzelf als het ware over-

bodig te maken. De tijd staat niet stil sinds Hand. 2 en dus mag de gemeente ook niet stilstaan. Christus bracht een ontwikkeling teweeg, een groei-proces, toen Hij zijn Geest aan zijn gemeente verbond.

Het is zinvol eens na te denken over de verhouding tussen de gemeente en de functies die de gemeentelieden in het kerkelijk leven uitoefenen (het is — alweer — toeval, dat dit samenvalt met een serie artikelen van collega G. Jansen).

Toen Jezus voor de laatste keer pascha vierde, met zijn discipelen, wist Hij hoe het hoorde. Je gaat niet aan tafel voor je schoon bent. Alles staat klaar in de paaszaal, inclusief de waterbakken. Het ontbreekt alleen aan een slaaf om de voeten te wassen. En dus...? Niemand biedt zich aan — geen wonder als de discipelen de feestconversatie inzetten met het thema, wie toch wel de meeste van hen is. En dus... wordt Jezus aller slaaf, aller dienstwillige dienaar.

De discipelen zullen het later wel begrepen hebben: niemand is in deze nieuwe, herstelde samenleving te goed om een ander van dienst te zijn. Hoe kun je trouwens van de eenheid der gelovigen spreken als dat element ontbreekt (1 Cor. 12 en 14)? Rang en stand in het maatschappelijk leven tellen hier niet mee. Wanneer Koningin Wilhelmina op Het Loo avondmaal vierde, had ze geen aparte zetel, maar zat ze gewoon tussen het personeel. Zij zat er niet als koningin, maar als lid van Christus' gemeente, aan de maaltijd van ook háár Heer.

Wat zien we dus als een gemeente bijeen is? Een volk „tot Zijn dienst bereid”! Mensen, die dank zij Gods genade, weer van goeden wille zijn om te dienen: uw dienstwillige dienaar, dienaars.

Dat woord „dienst” gebruik ik graag, net als mijn plaatselijke Chr. Geref. collega, die bij de bevestiging van ambtsdragers bij voorkeur spreekt van bijzondere diensten. Het woord „ambt” is zo zwaarwichtig geworden — het is niet meer als vroeger „ambt en plicht” (synoniemen vrijwel), maar weegt nu zo zwaar als lood. Het merkwaardige is, dat het ook niet voorkomt in de bijbel. U bent bijbelvast en werpt tegen: wie het opzienersambt begeert... (1 Tim. 3:1; vgl. Hand. 1:20). Helaas: er staat in het grieks niet anders dan „opzicht” (episkopè) — en Paulus zegt daarvan: „mooi werk (ergon)”! Een mooi karwei!

Een woord dat wel veel voorkomt, is dienst (diakonia). En diensten in de gemeente zijn er in soorten. Het ene lijkt een „dienstje” — ie zou met de Statenvertaling kunnen denken aan „behulpzel”. Het andere een bijzondere dienst. Sommige gemeentelieden vallen op door hun dienst (1 Cor. 12), andere zijn met de nieuwe berijming

Pastorale notities

De eer en goede naam van een kerkgemeenschap

De eer welke een plaatselijke kerk bezit is deze: dat ze een gemeente van de Heer Jezus Christus mag zijn.

Een christelijke gemeente kan haar eer schenden en daardoor haar goede naam verliezen.

Dat gebeurt als ze duidelijk toont af te wijken van hetgeen Christus als haar enige Meester verorderd heeft. Als ze Gods Woord niet bewaart. Als ze haar goede belijdenis verloochent. Als de gemeenschap der heiligen in haar midden niet gevonden wordt. Als de onderlinge liefde verkoelt. Als twist en tweedracht haar leven gaat verteren. Ja, als men hen, die heilig naar het woord van God willen leven en tegen haar dwalingen en zonden getuigen, gaat verdrukken en vervolgen.

Zo kan er een gemeente zijn, die de naam heeft dat ze leeft, en toch naar het oordeel van Christus, van Hem 'die de zeven sterren in zijn rechterhand heeft en tussen de zeven gouden kandelaars wandelt', een dode gemeente genoemd kan worden.

Zo kan er een godsdienstige gemeenschap bestaan, welke zich met

de naam van kerk versiert, en toch tot een aanfluiting voor buitenkerkelijken kan zijn.

Iedere kerk zal haar eer en goede naam niet alleen hebben te bewaren, door geen reden tot opspraak te geven, maar ze zal ook op haar hoede zijn voor ieder die haar eer en goede naam aantast door laster en ongegrond oordeel.

Het is daarom goed als een gemeente ook aandacht heeft voor haar naam. Van terzijde mag men dan gesproken hebben en nog spreken van Cocksianen, Dolerenden, Synodalen, Afgescheidenen, Artikel-mensen, Eén-en-dertigers, Hersteldverbanders, Binnenverbanders, Buitenverbanders, Bonders, Verontrusten, en welke andere aanduidingen de spraakmakende gemeente in de loop der tijden naar voren heeft gebracht. Maar het blijve de eer en goede naam van Christus' kerk hier op aarde, te zijn: gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Houd voor wat u aangaat die eer hoog, en bevorder de erkenning van die naam door uw handel en wandel in alles te richten naar wat de apostelen ons in prediking en geschrift hebben voorgehouden: 'U moet zelf de levende stenen zijn waarmee de geestelijke tempel word tgebouwd. Vorm een heilig priesterschap' (1 Petr. 2:5).

B. Telder, Bilthoven

(Ps. 149:3) te typeren als „de stillen in den lande, de zwakken en de kleinen” — maar de HEER gedenkt ze!

Gelukkig is er een reusachtige verscheidenheid — God maakt geen uniforme mensen — en die mogen we benutten. Komt iemands naam niet voor op de groslijst voor ouderlingen of diakenen, of kan een kerkeraad niet eens een dubbel tal aan de gemeente voorleggen, dan zegt dat nog niets. Er zijn immers nog zoveel andere diensten. Die moeten ook waargenomen worden, elk naar haar of zijn aanleg.

Mannen en vrouwen — u komt ze in heel de bijbel tegen in alle mogelijke diensten. En ze konden er wat van. Mooi werk, zou Paulus zeggen — al is de ene dienst misschien mooier als de andere. Alhoewel: wat de een aantrekt, is voor de ander misschien helemaal niet zo begeerlijk.

We spreken in onze kerktaal over een ouderling van dienst en diakenen die de tafels dienen.

Bij tijd en wijle treden ze af — en krijgen ze rust, welverdiend. Dat mag toch ook wel? Anderen staan dan weer klaar om hun dienst te beginnen — zoals vroeger priesters en levieten elkaar verbeurten (Zacharias!). Als ze aftreden: dank, dat u uw tijd en kracht ter beschikking wilt stellen.

In Israël was er trouwens één stam, die ten behoeve van de andere elf de dienst waarnam!

Het formulier zegt: gemeente, ont-

vangt deze broeders... Aanpakken met beide handen! Maar maak een even dankbaar als wijs gebruik van hen. Zij willen wel — dat bevestigen ze. Ze willen — ook voor dit werk, deze dienst — in Jezus' voetspoor gaan: uw aller dienstwillige dienaren.

Maar wees geen slechte „heer” voor uw „slaven”. Niemand heeft ooit een betere werkgever gehad, dan de stam Levi in dienst van God. Zij hadden, totaal gerekend, een betrekkelijk korte diensttijd. En zij ontvingen een hoog honorarium — elf stammen telden elk tien procent van het eigen inkomen uit, dus 110%!

De eer (honor), zelfs de dubbele eer, behoeft niet altijd in honorarium te worden uitgekeerd. Maar eer uw slaven wel — zo gaat dat in het nieuw Jeruzalem. Pleeg geen roofofbouw: ze zijn geen loopjongens. Maar schroom ook niet van hun dienst(vaardigheid) gebruik te maken!

Ik denk weer even aan die ouderling uit Bern. Met zijn vraag: waarom moet één, moeten enkelen alles doen? Wij zouden — toegegeven — niet over „leken” spreken. We hebben betere woorden: broeders en zusters. Daarvan mag je verwachten dat ze je helpen, van dienst zijn. Als het waar is, dat die bijbelschrijvers Jacobus en Judas broers van Jezus waren, dan is het nog meer treffend hoe ze zich aan de gemeente voorstellen: dienstknecht (slaaf) van Jezus Christus. En is Hij niet ons aller Heer?

G. VAN DEN BRINK — R'DAM-SCHIEBROEK

Catechisatie - wat doe je daar?

„Me vervelen!”, zegt er één.

Dat willen we wel geloven als de catecheet elk jaar in september begint bij zondag 1 en tegen Pinksteren (!) eindigt bij zondag 24, om dan in het nieuwe seizoen vrolijk van voren af aan te beginnen.

Deze opmerking is niet bedoeld als een snier op een overigens werkelijk bestaande collega, maar als toeleiding op de stelling, dat kerkeraden en gemeenten en in de gemeenten vooral de ouders, oog moeten (durven) hebben voor weleerwaarde luiheid. Meestal zal die optreden onder het mom van geleerdheid. Ons is niets menselijks vreemd.

Het kerkeraadstoezicht op catechisatie betekent meestal niet veel.

Meestal is er geen leerplan en er wordt niet naar gevraagd.

Gesprekken over de catechese op een gemeentevergadering of in de kerkeraad zijn zeldzaam. Meestal ziet men de catechisatie als een éénmanswagen.

Intussen heeft iedereen controle nodig. De onderwijzer kan niet zonder de controle van zijn hoofd. Het hoofd kan niet zonder de controle van de inspecteur. Als catecheten hebben wij gemeenten en kerkeraden nodig, die zich — niet wantrouwend, maar wel keurend, bemoeiend en stimulerend — bezighouden met de catechese. Het gaat tenslotte om één van de moeilijkste en belangrijkste diensten aan de gemeente. De zaak van onze Here Jezus Christus en de toekomst van de gemeente zijn ermee gemoeid. Dat vraagt om gebed en voorbede. En die kunnen er alleen zijn, als er wordt meegeleefd.

Intussen: het antwoord op de vraag: wat doe je daar? moet in elk geval zijn: we werken daar hard!

Wat moet en mag de catecheet doen?

Dat kan ik alleen maar met veel woorden aanduiden. De catecheet mag de kinderen, die van God zijn, inleiden in de dingen des Vaders. Zo was de Here Jezus toen Hij 12 jaar was, bezig met de dingen van Zijn Vader, toen Hij catechisatie kreeg van de rabbiën, Luc. 2. Deze rabbiën waren onderwijzers. Zo is óók de catecheet onderwijzer. Hij is 'herder en leraar', Ef. 4:11. Hij mag de kinderen b.v. de tien woorden van het Horebverbond leren, Ex. 24:12. Jojada was de onderwijzer van de kleine koning Joas, 2 Kon. 12:3. Jezus zei: Onderwijst alle volken, Mt. 28:19. Timotheus was van kindsbeen af onderwezen door zijn grootmoeder en zijn moeder, Lois en Eunice, 2 Tim. 1:5 en 3:15. Deze twee vrouwen traden op als zijn catecheten.

Bij 'onderwijzen' en 'leren' gaat het niet maar om een verstandelijk aanleren, maar om een 'leren doen'. Zo leerde Jezus Zijn discipelen Hem te volgen en hun kruis op zich te nemen, omdat een discipel niet meer was dan zijn Meester, Mt. 10:24. Zo leerde Kaleb de jongeren van zijn tijd niet bang te zijn voor de reu-

zen (de machten), maar hen aan te pakken in geloof, Joz. 15:14. Kaleb deed het hun vóór. Het onderwijs van de catecheet doorbreekt hiermee de muren van zijn catechisatielokaal. Wat hij de kinderen zegt, zal hij hun moeten vóórleven. Dat praktische onderwijs zal gezocht moeten worden. Maar het is waar dat de catechisatie zich vooral voltrekt in het leerhuis. Bij de open Bijbel.

De catecheet mag de kinderen de Schriften leren verstaan. De verborgenheden van het boek Openbaring. De geheimen van het Koninkrijk in het onderwijs van de Here Jezus. De boodschap van Israëls profeten.

Dat onderwijzen zal telkens overgaan in paedagogie van andere aard. In vermanen (als afdwaling dreigt). In bemoedigen (niet bang zijn!). In vertroosten (zondag 1 is actueel voor kinderen). In verkondigen (van de grote daden van God in Christus). In bouwen en toerusten (voor de taak die ze hebben en krijgen) enz. De catecheet mag de kinderen inleiden in de geheimen van het verbond dat de Here met hen sloot. Hij mag hen wijzen op hun verkiezing. Hij mag ze zeggen, dat ze gekocht en betaald zijn. Hij mag ze leren hun doop te verstaan. Hij mag hen biddend leiden naar hun openbare belijdenis en hen toeleiden tot het avondmaal. Hij zal mogen werken aan hun mondigwording.

Verder zal hij hen inzicht mogen geven in Gods geopenbaarde plan t.a.v. de geschiedenis en de volken. Hij moet hun ogen openen voor de listen en de strikken van de satan — vandaag! Hij zal hen wijzen op de ernst van de tijd. Op het laatst der dagen. De krant zal opengaan. En wie weet, wat er allemaal op tafel komt? De gesprekken zullen komen op abortus, oorlog en vrede, drugs enz.

Er zal gesproken worden over secten, stromingen, dwaallere, de kerkelijke verscheurdheid, zending en evangelisatie. Over de belijdenis der kerk en het belijden van de kerk.

Het is een ontzaglijk veelomvattende taak.

En daarvoor heeft de catecheet zegge en schrijve 25 lesuurtjes in het jaar.

Wie dat vergelijkt bij de vele uren onderwijs en of indoctrinatie die van andere zijde komen, slaakt de verzuuchting: wat moeten we toch ons best doen!

Vertellen

Opzettelijk sloeg ik één aspect van de catechese over: het vertellen van de grote daden Gods in de geschiedenis.

Dat vertellen staat in de Bijbel helemaal op de voorgrond.

Zo zegt — om een voorbeeld te noemen — de Here dat Hij tekenen en wonderen heeft gedaan in Egypte „opdat gij aan uw kind en kleinkind kunt vertellen, wat Ik de Egyptenaar heb aangedaan... opdat gij weet, dat Ik Jahwe ben” (Ex. 10:2). Hier worden ouders en grootouders catecheten. Hun taak is: vertellen wat de HERE heeft gedaan. Doel is: laten zien wie Hij is en wat we van Hem te verwachten hebben, „opdat ook de kinderen hun vertrouwen op God zouden stellen en Gods werken niet vergeten”, Ps. 78:6. Zo hebben Gideons vader en grootvader hem blijkbaar in een tijd van verval alle wonderen verteld (Richt. 6:13) en Gideon valt op die catechisaties terug en pleit op wat hij hoorde dat de Here deed. In psalm 78 vormt de catechese een keten van vier generaties: onze vaders — wij — de kinderen die geboren zouden worden — hun kinderen.

Erg leerzaam is psalm 105. Het is de psalm van het: vraagt naar de Heer en Zijne sterkte. We vinden die psalm tweemaal in de Schrift.

Althans grotendeels. Eerst in het psalmboek, compleet. Dan in 1 Kron. 16. Als David de ark heeft opgevoerd naar Jeruzalem, stelt hij zangers aan. En de allereerste psalm die hij laat zingen is psalm 105:1-15. „Vraagt naar de Heer en Zijn sterkte” is dan kennelijk een opwekking tot de gemeente om van nu af aan regelmatig „naar de kerk” te komen en de „preek” te horen. Die preek wordt in dit geval gezongen. En die gezongen preek, draagt een lof-zeggend maar ook catechiserend karakter.

Dat lijkt vreemd. Stel je voor dat de dominee zijn catechisatieles ging zingen! De jongelui zouden zich in elk geval niet vervelen, de eerste keer. Maar is het zo gek, dat de dominee gaat zingen? Ik moet hier later op terugkomen. Nu al wil ik zeggen, dat de catechisatie met zingen beginnen moet. En als de dominee het (o schandel!) vergeet, moeten de jongelui met boekjes komen aandragen en het hem aan het verstand brengen!

Maar goed: wij vertellen dan in hoofdzaak niet zingend, maar sprekend.

En wat hebben wij dan te vertellen?

Dan begint psalm 105 de catechisatie met Abraham. Of liever: met wat de Here deed door Abraham!

Nu, ga er maar aan staan! Genesis 12 en 13 en 14 en zo voort. Het eind is er van weg. Hoe een zwervende Arameër eens aangesproken werd door de almachtige God, die heme! en aarde schiep! Hoe die Arameër de ongelooflijke belofte ontving, dat alle volken in hem gezegend zouden worden. Hoe hij vanaf dat moment achter de belofte aan zat als een bok achter de haver (het beeld is meen ik van wilka Lam). En zo voort! Na vele uren vertellen kom je dan terecht bij Izaäk, Jacob en Josef. En in al die „verhalen” (van het echte, historische komen van de Here tot het Zijne), gaat Gods hart open voor ons en geeft Hijzelf zich aan ons. Zo leren we Hem kennen, zoals Hij is. Daar zit niets tussen. Deze God is onze God. „Jullie God!” Zo praten we dan. „Denk er om, dat je op Hem vertrouwt en Zijn werken niet vergeet!”.

Josef

Wilt u concretisering?

Neemt u dan de geschiedenis van Josef.

Hij werd laaghartig verkocht. Achter een kameel geknoopt. Door de vrouw van Potifar op een gemene manier de gevangenis ingeschopt. Wat zal die jongen het daar zwaar gehad hebben. Natuurlijk heeft hij zitten tobben over het „waarom”? Had de Here hem vergeten? Zulke toestanden komen terug en jongelui hebben er weet van. Maar kom dan eens kijken naar de afloop. En lees eens goed wat er staat in psalm 105: „Toen Hij hongersnood opriep over het land en alle staf des broods verbrak, zond Hij een man voor hen uit: Josef werd als slaaf verkocht (vs. 16, 17). Dat is een sterk verhaal. De hele geschiedenis blijkt dus opzet geweest te zijn. God de almachtige stuurt Josef vooruit! Hij schakelt de boze broers gewoon in. Is dit niet enorm vertroostend in een wereld, die schijnt onder te gaan in waanzin en absurditeit?

We kunnen met de geschiedenis van Josef uit de voeten. En het eind van het vertellen is weg.

Dat vertellen máákt het en dóét het.

Omdat he trefrein telkens weer kan zijn: Zo is onze Here God nu, jongens. Denk erom: Hij is jullie God! Je moet Hem vertrouwen, want zó zal Hij optreden. Je zult het zien! Vergeet

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Gelijke belastingplicht zou onrechtvaardig zijn?

Bij de redactie kwam een brief binnen van br J. B. Vos uit Amsterdam. Zij vroeg mij, die brief zo mogelijk op te nemen, met of zonder commentaar. Aan welk verzoek ik voldoe. Ongaarne, omdat ik bepaald geen econoom ben; voorts omdat ik niet mijn ideeën spuide, maar die van prof. dr F. Hartog; ongaarne ook omdat ik de economische discussie in het algemeen zie als een kunst om de cijfers te rangschikken; ongaarne tenslotte, omdat de schrijver het uit Engeland (en de Verenigde Staten) overgenomen idee van gelijke belastingplicht als springplank gebruikt om dingen te zeggen, die meer politiek dan economisch moeten heten. Niettemin. „Met stijgende verbazing”, schrijft br Vos,

Met stijgende verbazing heb ik uw artikel „Gelijke Belastingplicht” in Opbouw van 28 mei gelezen. U stelt daarin, in navolging van prof. Hartog, dat een procentueel gelijke belastingplicht voor ieder „billijker” zou zijn dan het huidige progressieve stelsel. U noemt dan een percentage van 16½% te berekenen over het inkomen, dat verdiend wordt boven de belastingvrije som van plm. f 10.000. Wanneer wij allen 16½% belasting over ons surplusinkomen zouden betalen, dan zouden de overheidsinkomsten uit I.B. dezelfde zijn als bij het thans vigerende stelsel.

Ik wil op dit moment de „billijkheidsvraag” even laten liggen en mijn betoog richten op dat getal van 16½% voor ieder. U haalt het schijventarief aan, waarin de eerste schijf 20% bedraagt, de tweede 26% enz. Dat betekent, dat bij het nu van kracht zijnde stelsel iedere belastingplichtige tenminste 20% aan IB betaalt (boven de belastingvrije som), terwijl velen in een hogere schijf „zitten”, tot zelfs 71% toe. Hoe is het dan mogelijk, dat, bij gelijkblijvend nationaal inkomen, dezelfde overheidsinkomsten uit IB kunnen worden gerealiseerd, wanneer iedere belastingplichtige slechts 16½% betaalt? Een rekenvoorbeeld: het nationaal inkomen is 100. Bij het huidige stelsel bedraagt de IB tenminste 20 (even afgezien van de belastingvrije som, die de uitkomsten in wezen niet aantast). Bij een gelijke belastingplicht van 16½% bedraagt de IB 16½, niet meer en niet minder. Conclusie: deze 16½ is niet vergelijkbaar met de percentages van het schijventarief. In termen van het schijventarief zou een gelijke belastingplicht een veel hoger percentage betekenen, vermoedelijk in de buurt van 30.

Hoe nu? Is prof. Hartog fout? Niet waarschijnlijk, want Hartog is een liberaal, maar bekwaam econoom. Of is uw weergave van Hartog's betoog niet korrekt? Ik kan het niet nagaan, want u noemt de datum van het bewuste exemplaar van NRC/Hbl niet. Echter, gaan we uit van een gezamenlijk inkomen van 224 miljard bij 5½ miljoen

Vervolg van pagina 283

Catechisatie - wat doe je daar?

Zijn werken niet, als Hij je laat wachten! Of als Hij je door de diepte leidt.

Wie er in slaagt, door veel oefening en Schriftstudie, om alle abstracte probleemstellingen te doorbreken en de eigentijdse kwesties terug te voeren tot en te beantwoorden met een vertelling (luster: zo heeft Hij toen en toen gedaan!), staat ontzaglijk sterk.

Zo vaak het mij lukte (dat betekent: het lukte vaak niet!) wist ik: nu zit ik goed! Nu treffen de woorden doel! Nu is de catechese goed voor het oproepen tot geloof en een leven in de vreze des Heren (de vaders vergaten telkens Gods grote daden en kozen afgoden! Pas op!).

Daarom: vertellen! Vertellen! Vertellen!

De schoolmeester

Graag geef ik een opmerking door van één van de broeders, gemaakt tijdens de gesprekken over de opleiding op de laatste landelijke vergadering van onze kerken te Kampen. Hij zei ongeveer: Als jullie goeie catecheten wilt hebben, stuur ze dan eens naar een ouderwetse schoolmeester.

Ik denk dat dit advies veel kans heeft ter aarde te vallen.

Dat zou heel jammer zijn, want geheide schoolmeesters kennen het klappen van de zweep. Ze kunnen vertellen, niet omdat ze geboren vertellers zijn. Maar omdat ze het dag in dag uit gedaan hebben.

Vertellen wordt in hen vlees en bloed.

Hoe verschrikkelijk lang moet een

pas afgestudeerd predikant tobben, eer hij het een beetje begint te leren. Tot schade niet alleen van zijn catechisaties, maar ook van zijn preken. Die preken worden allemaal grote-mensen-verhalen. Wij preken doorgaans te moeilijk en te hoogdravend. Aldus werd onlangs betoogd op een studievergadering van Verkenning. Men herinnerde eraan dat onze TV-reclame zich richt op een publiek van 12 jaar. Dan wordt het hele nederlandse publiek bereikt.

„De schoolmeester” kan ons van grote dienst zijn. Laat hij onze predikanten in elk rayon begeleiden bij het houden van een proef-

preek voor 12-jarigen. Maar dan strikt eerlijk en zonder aanzien des geleerden persoons. Zo in de geest van: Waarom vertelt die jongen op de achterste bank op zo'n preektoon?

Het voorstel van bovengenoemde broeder is zeker voor uitvoering vatbaar.

Want de kunst van vertellen kan nog steeds geleerd worden.

Wie wil oefenen, kan proefstomen voor zijn boekenkast.

Wat een kostelijke gave.

Ik bedoel niet de boekenkast, maar de kunst van het vertellen.

Bijzonder dan het vertellen van de grote daden van God.

M. R. VAN DE BERG — LEIDEN

JEREMIA

Godin van de sex

Door afgoderij te bedrijven krenkt en verminkt de mens zichzelf. Dat was ook het geval bij het dienen van de koningin des hemels. Wie deze godin was, is niet helemaal helder. Sommigen denken aan de kanaänitische godin Astarte. Anderen denken aan de akkadische godin Ishtar. In wezen is het niet belangrijk welke van deze twee het geweest is. Want zowel Astarte als Ishtar waren beiden godinnen van de vruchtbaarheid, personificaties van de planeet Venus, die vanouds het symbool van de liefde is. De dienst van deze godinnen droeg dan ook bij uitstek een sexueel karakter. Uit de bij opgravingen gevonden beeldjes blijkt, dat er in feite sprake was van een vergoddelijking van de sexualiteit.

Ook het dienen van deze godin verminkt de mens. In onze tijd is dat duidelijk te zien. De sexualiteit is op grote schaal vergodde-

lijkt. En nu is dat nog veel funester dan in de tijd van het Oude Testament. Want toen bestond er althans nog een verbinding met de vruchtbaarheid van het leven. Maar vandaag is de sexualiteit losgepeld uit alle verbindingen, zelfs uit die van een duurzame menselijke liefdesrelatie.

Vandaag hebben we te maken met sex louter om de sex. De stroom van pornografische lectuur, van sex-blaadjes en sex-films is er om dat te bewijzen. De godin van de sex wordt vandaag door miljoenen vereerd. En de sex-shops zijn haar tempels.

Door zich in dienst te stellen van deze godin krenkt en beschadigt de mens zichzelf. Deze afgoderij laat hem scheef groeien en overwoekert en verziekt zijn bestaan als een kankergezweel. En niet alleen hijzelf maar ook de andere wordt erdoor aangetast. Waar de godin van de sexualiteit aanbeden wordt, wordt de partner verlaagd tot een object, tot een stuk speelgoed, dat je opzij schuift als je uitgespeeld en erop uitgekeken bent.

Het grote gebod

Onwillekeurig moet je hier denken aan Matth. 22:34-40. Als aan Christus gevraagd wordt wat het grote gebod is, geeft Hij het be-

kende antwoord: Ge zult liefhebben Jahweh, uw God, met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het grote en eerste gebod. Het tweede, daaraan gelijk, is: Ge zult uw naasteliefhebben als uzelf.

Die twee geboden zijn zo nauw met elkaar verbonden en verweven, dat het verwaarlozen van het ene onvermijdelijk zijn terugslag heeft op het andere. Waar men met een van beide de hand gaat lichten, komt men ook scheef te zitten ten aanzien van het andere gebod. Waar men God niet meer van harteliefheeft en zich uitlevert aan een afgod, heeft men ook de naastelief niet meer lief als zichzelf. Daar gaat men de naaste misbruiken als een middel om eigen verlangens en behoeften te bevredigen.

Dat blijkt ook uit Jer. 5:26 v.v. In de daaraan voorafgaande verzen is sprake van Israëls weigering Jahweh te vrezen (vs. 22, 24). Die weigering kwam niet alleen maar uit in het dienen van vreemde goden (vs. 19), maar ook in het benadelen van de naaste (vs. 26 v.v.). Afval van Jahweh werkt zich uit in het schade toebrengen aan de naaste. En het niet liefhebben van de naaste staat gelijk met afval van Jahweh, met goddeloosheid.

Goddelozen

De goddelozen van wie in vs. 26 sprake is, zijn geen heidenen. Op de een of andere manier hebben wij altijd weer de neiging goddeloosheid te localiseren buiten de kerk.

Daar zijn de poelen van goddeloosheid, denken we. Ver bij ons vandaan.

De bijbel spreekt anders. Natuurlijk ontkent de bijbel niet dat er ook goddeloosheid buiten de kerk is, maar het accent ligt steeds op de goddeloosheid binnen de kerk.

Zo was het ook in de dagen van Jeremia. Er leefde een brok goddeloosheid onder Gods volk. En die goddeloosheid bestond in het

belastingplichtigen, dan komen we uit op een gemiddeld inkomen per belastingplichtige van plm. f 40.000. Die f 40.000 komt echter overeen (althans bij benadering) met het door de „gemiddelde” werknemer verdiende brutoinkomen *plus* allerlei door de werkgever al vooraf ingehouden sociale en andere lasten. Ligt hier de fout? Wanneer dat zo is, dan betekent dit, dat bijvoorbeeld voor een minimumloner (bruto-inkomsten plus sociale lasten plm. f 27.000) de $IB\ 16\frac{1}{2}/100 \times (27.000 - 10.000) = f\ 2800$ bedraagt. Een minimumloner betaalt nu, afhankelijk van aftrekposten, tussen nihil en plm. f 1000. Dus een achteruitgang in zijn inkomenspositie van *minimaal* f 1800 per jaar. U voelt wel, dat dit onaanvaardbaar is. Ik neem aan, dat u meer verdient dan een minimumloner, anders zou u, de gevolgen overziende, een dergelijk voorstel niet overnemen.

—o—

U zult, beste lezer, al gemerkt hebben dat u hier met een geschoolde econoom te maken hebt. Geschoold — niet alleen in de zin van opgeleid, maar ook van: in een zekere school gevormd. Dit zal u in het vervolg nog duidelijker worden. Want achter de verschillende opstelling van cijfers schuilt een verschil in opstelling van gedachten.

Het bewuste artikel van prof. dr F. Hartog kwam in het NRC/Hbl-Nr. van 4 mei jl. Ik nam het niet geheel over, maar gaf de hoofdgedachten door ter overweging. Maar daardoor ontstonden enkele misverstanden bij onze geachte scribent.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

loeren op de naaste. Men had de naaste niet lief. Men probeerde hem in zijn greep te krijgen. De HERE gebruikt voor deze goddelozen het beeld van vogelvangers. Dat is veelzeggend. Als een vogelvanger succes wil hebben, moet hij zich gedekt houden en zich niet aan de vogels laten zien. Hij moet wegduiken achter struikgewas of zich verbergen in het hoge gras. Want zodra hij zich laat zien, blijven de vogels uit zijn buurt en strijken ze niet neer op het vangnet. Alleen als hij zich verbergt en onzichtbaar blijft, kan hij de strik, het vangnet, op de argeloze vogels laten neervallen en hen vangen. Zo verbergen deze goddelozen, deze misdadigers, zich ook. Maar het is hun niet om vogels te doen, maar om mensen. Ze laten zich niet zien. Ze houden zich schuil. Natuurlijk moet u dat niet in letterlijke zin opvatten. Het gaat hier vooral wel om hun bedoelingen. Daar laten ze niets van merken. Oppervlakkig gezien zijn ze tegenover hun toekomstige slachtoffers vriendelijk en voorkomend. Maar achter die mooie buitenkant liggen ze op de loer om toe te slaan zodra de gelegenheid gunstig is.

Bedrog

Het gaat in dit gedeelte duidelijk om mensen, die zich verrijken ten koste van anderen. Daar zijn ze goed in geslaagd. Ze zijn groot en rijk geworden en hebben welgedane lijven dank zij hun bedrog. Van dat bedrog zijn hun huizen vol. Ze leven er gewoon in. Als je hun huizen binnenkomt, slaat de sfeer van bedrog je in je gezicht. Zo — door bedrog — hebben ze zich op de ruggen van anderen omhoog gewerkt.

Dat is een verschijnsel dat ook in onze tijd nog maar al te bekend

is. Ook nu zijn er nog velen die zich verrijken ten koste van anderen. We moeten maar goed onthouden, dat de Schrift dat rangschikt onder goddeloosheid, misdadigheid. Er lopen heel wat meer misdadigers buiten de muren van de gevangenissen rond, dan er binnen zitten.

Maar dat is toch niet het enige waaraan we hier moeten denken. Het benadelen en misbruiken van je naaste begint al, als je je ware bedoelingen ten aanzien van hem verzwijgt en verborgen houdt. Daar ben je mee bezig als je hem manipuleert of als je mooi weer met hem speelt en hem intussen gebruikt voor je eigen bedoelingen. Dat is b.v. het geval als een jongen een meisje inpalmt, alleen maar met de bedoeling haar te „versieren”. Hij doet dan net alsof hij haar aardig vindt, alsof hij in haarzelf geïnteresseerd is en alsof zij hem ter harte gaat. Dat is het struikgewas waarachter hij als een vogelaar zijn ware bedoeling verbergt. Maar als hij zijn doel bereikt heeft, laat hij haar vallen als en uitgeknepen citroen. Dan blijkt dat het hem niet om haar te doen was, maar om hemzelf. Ze was niet meer dan een gebruiksvoorwerp voor hem.

Nog een voorbeeld: iemand heeft een suikeroompje. Hij bezoekt hem regelmatig. Hij brengt ook kleine attenties voor hem mee. Dat doet hij niet omdat hij zijn oom zo aardig vindt of omdat hij zo met de man begaan is. Hij doet het alleen omdat hij op de erfenis uit is. Maar natuurlijk past hij wel op dat te zeggen.

Zo zijn we, telkens als we de naaste alleen maar zien als een middel om onszelf te bevoordelen en onze ware bedoelingen voor hem verborgen houden, bezig onze prooi te besluipen zoals een vogelvanger wegduikt in het struikgewas. En Jahweh noemt dat goddeloos, misdadig. Want wie er op deze manier blijk van geeft zijn naaste niet lief te hebben, kan ook God niet lief hebben.

Wanneer het gezamenlijk inkomen gedeeld wordt door het aantal belastingplichtigen, dan is de uitkomst inderdaad het gemiddelde inkomen; *niet* (zoals br Vos ten onrechte veronderstelt) het gemiddelde inkomen plus de ingehouden sociale en andere lasten. Want prof. Hartog schreef over inkomstenbelasting in ruime zin — niet over andere lasten.

De tweede vergissing is, dat een gelijke belastingplicht ons in de buurt van 30 zou brengen; de berekening van prof. Hartog, schoon liberaal, is glashelder.

De voornaamste misrekening is dat (wat prof. Hartog noemt): „de huidige, ingewikkelde wet met zijn sterke progressie en dus ook vele vrijstellingen, hoge uitvoerings-, innings- en controlekosten met zich mee” brengt. Deze zin kon dhr Vos niet weten; maar de inhoud was hem natuurlijk bekend.

De vele vrijstellingen brengen de hoogste inkomens thans in een veel lagere rubriek dan 71%. Om die reden zouden de hoge inkomens dan ook heel weinig met een gelijke belastingplicht gediend zijn. Beide, hoge en lage inkomens zouden erbij gebaat zijn; maar de laagste het meeste.

Die hoge uitvoerings-, innings- en controlekosten worden veroorzaakt door een leger van deskundigen, computers, kantoren en archieven. Wanneer die goeddeels zouden kunnen verdwijnen, zou de algemene belastingdruk sterk verminderen. Of dit in verband met de heersende werkloosheid politiek aanvaardbaar mag heten is een andere zaak. Toch ziet prof. Hartog wel zo veel brood in het Engelse ontwerp, dat hij de partij die zijn idee overneemt een „enorme stemmenwinst” toedient.

—o—

De onjuiste veronderstelling van br Vos brengt hem op deze weg: dat de minimumloner f 1800 per jaar meer zou moeten gaan betalen. Dat is onjuist. Degene die, om zijn voorbeeld over te nemen, f 27.000 bruto loon (bedoeld is werkelijk brutoloon) ontvangt, betaalt hiervan na een belastingvrije som van f 10.000 niet maximaal f 1.000 maar minimaal f 4390. Die zou met het systeem-Hartog dalen tot f 2800. — Dat is een verlaging van f 1590 en dat is niet mis, lijkt me.

Voor de hoogste inkomens hebben Leidse belastingdeskundigen uitgezeten, dat het effectieve tarief vanwege de talrijke vrijstellingen globaal gesproken vrij laag is; als alle vrijstellingen wegvallen zal de winst voor het ene hoge inkomen gering zijn — voor het andere negatief. Blijft over dat hoge en lage inkomens met het systeem-Hartog tevreden kunnen zijn; dat alleen de belastingambtenaren ontevreden kunnen zijn.

Nog een opmerking. Br Vos zegt terzake van een vermeende belastingverzwaring voor minimumloners: u voelt wel, dat dit onaanvaardbaar is. Dat zinnetje blijft mij me haken. Er wordt een veto uitgesproken, dat niet op recht of onrecht is gebaseerd — maar op politieke onwil. Inderdaad, wanneer in een democratische maatschappij de meerderheid nee zegt, wordt het zo maar geen ja. Maar het ging prof. Hartog om de billijkheid en de algemene profijtelijkheid. En de zin, dat schrijver dezes de idee van prof. Hartog niet zou overnemen wanneer hij minimumloner ware, kan teruggekaatst worden. Het woord is weer aan J. B. Vos.

Vervolgens een paar opmerkingen over enerzijds de *mogelijkheid* en anderzijds de *billijkheid* van een gelijke belastingplicht.

Wat betreft de mogelijkheid. Gelijke belastingplicht leidt tot een niet onaanzienlijke inkomens-denivellering. En dit heeft bepaalde, makro-ekonomische consequenties. Zoals u weet neemt de marginale spaargeneigdheid toe met het inkomen, zodat de rijkere een hogere spaarquote hanteren dan de armeren. In dit licht gezien leidt inkomens-denivellering tot grotere besparingen en, bij gelijkblijvend nationaal inkomen, tot lagere consumptieuitgaven. Een afnemende consumptie betekent, dat de productie niet meer volledig kan worden afgezet. De productie loopt dus terug, wat weer werkloosheid tot gevolg heeft. Dus: stagnatie tengevolge van onderconsumptie en sinds Keynes weten we, dat dit uiteindelijk de oorzaak is geweest van de grote crisis van de jaren '30. Een hoog ontwikkelde en ingewikkelde ekonomie als de onze is een gevoelig „ding” en zo rauw manipuleren met een van de instrumenten van ekonomiese politiek zal desastreuze gevolgen hebben.

Hier komen we op het vakterrein van de economen, waarop wij ons niet mogen begeven. Br Vos zou deze opmerking het best aan prof. Hartog kwijt kunnen. Die ongetwijfeld zal antwoorden: waarom noemt u dat rauw opereren? Misschien ook wel: vindt u dat alle inkomens dan maar uitgegeven moeten worden? Of ook: acht u sparen niet een uiterst belangrijk ekonomische verschijnsel, zowel het sparen vooraf als het sparen achteraf? Of ook: gelooft u nu werkelijk, dat deze vereenvoudiging in het belastingstelsel zulke desastreuze gevolgen zal hebben? Bedenkt u wel, dat in de Verenigde Staten vrijwel alle belasting aan de bron wordt ingehouden?

Genoeg voor vandaag. Over de billijkheid van een procentueel gelijke belastingplicht luisteren we een volgend maal naar de heer Vos.

C. VEENHOF — KAMPEN

Een kerkezaak

Hoe het begon

Toen voor enkele jaren het bekende onzalige conflict in de vrijgemaakte kerken uitbrak kwam ook een aantal studenten aan de Theologische Hogeschool aan de Broederweg in gewetensnood. Ze konden — volkomen terecht — zich niet verenigen met de eisen die aan de studenten werden gesteld omdat die een diskwalificatie van de uitgestoten kerken en ambtsdragers betekenden.

Deze studenten zouden allen naar de Theol. Hogeschool van Apeldoorn zijn gegaan indien dat toen mogelijk was geweest. Maar dat was toen **niet** mogelijk! In „Apeldoorn” gold toen nog de bepaling dat alleen leden van de Chr. Geref. Kerken daar student konden worden. Later heeft men deze bepaling weggehaald. Maar toen was het voor deze studenten te laat!

De in geding zijnde studenten lieten zich toen inschrijven aan de universiteit van Utrecht en de V.U. Al deze studenten namen al gauw contact op met drs De Jong van Amsterdam. En deze vormde met hen een „werkgemeenschap” waarin preken werden geleverd, boeken besproken, lezingen gehouden enz. Zo ontstond er een „begeleiding” van de studenten. Het mooie daarvan was dat die van de studenten zelf was uitgegaan. Zij voelden de noodzaak daarvan. Ze wilden op deze wijze óók wat betreft hun studie de band met de kerken bewaren.

Drs De Jong werd al heel gauw in dit werk geassisteerd door andere predikanten en academici uit onze kerken. Zelf was ook ik, voor ik het slachtoffer van een auto-ongeluk werd, in deze arbeid betrokken. En ik wil hier met nadruk zeggen dat ik grote waarde heb gekregen voor dit werk van drs De Jong. Hij gaf de studenten véél. En wat hij gaf was voortreffelijk. Drs De Jong is iemand die thuis is in de Heilige Schrift. Speciaal in het Oude Testament. En hij is een uitstekend docent.

Ik heb er behoefte aan dat hier eens openlijk te zeggen. Hij verdient de dank van de kerken vooral voor zijn belangeloze arbeid van die eerste jaren.

Uitgangspunten

Maar terwijl deze „particuliere” arbeid werd verricht, kwam er ook in de kerken beweging. Vele malen werd mij in de eerste jaren na de laatste kerkscheuring gevraagd hoe het met de „opleiding” moest gaan. Het was speciaal voor de „opleiding” een grote handicap dat het kerkelijke samenleven niet aanstonds was geregeld.

Maar toch gebeurde er wat. En wat goeds. Op initiatief van de kerk van Langerak kwam op 25 april 1970 een Convent van kerken in Utrecht bijeen om over de „opleiding” te spreken. Dit Convent bestond uit **afgevaardigden van kerken!** Na een indringende en broederlijke bespreking besloot dat Convent een commissie te benoemen die de zaak van de opleiding zou bestuderen om daarna aan de kerken daaromtrent voorstellen te doen. In deze commissie werden een aantal broeders benoemd die geacht werden het hoger onderwijs, speciaal het theologische, te kennen en, niet minder, het leven der kerken.

Deze commissie, ik weet dat van nabij, heeft zeer veel werk verzet. Ik durf wel te zeggen dat ze de zaak van de „opleiding” van alle kanten bekeken heeft.

Met algehele unanimiteit kwam deze commissie tot een aantal uitgangspunten.

Vooreerst dat meer dan ooit in de opleiding het grondige kennen en verstaan van de Heilige Schrift bij de „opleiding” op de voorgrond moet staan. De gangbare theologieën vertonen veelal de neiging, en meer dan dat, om te heersen over de Schrift in plaats van zich dienstbaar te maken aan het verstaan ervan. Speciaal is dat het geval als men in de Heilige Schrift niet meer ziet dan de verwoording van het geloof van het volk Israël of van de eerste christelijke gemeente! Theologische studie moet vóór alles dienstbaar gemaakt worden aan het verstaan van het onfeilbare, gezaghebbende Woord van God zoals dat ons door middel van de Heilige Schrift permanent wordt toegesproken.

Voorts stond het voor de commissie vast dat predikanten, vooral in onze tijd, goed op de hoogte moeten zijn van wat er in de wereld der geesten aan de hand is. De geestelijke verwarring en ontsparing is ontstellend groot. En door de moderne massamedia worden de mensen daarmee veel intensiever geconfronteerd dan ooit te voren. De predikanten dienen daarom goed „op de hoogte van hun tijd” te zijn. Ze moeten in staat zijn de geesten te beproeven. De studenten moet daarom grondige kennis bijgebracht worden omtrent wat nu de geesten beroert. Natuurlijk kunnen ze geen specialisten worden op allerlei „terrein” van het menselijk leven en samenleven. Maar zij moeten wel de weg daarop kunnen vinden. En daartoe is nodig dat ze „wegwijs” worden gemaakt door mensen die op de verschillende terreinen van het theologisch en ander denken en kennen goed thuis zijn.

De overweging van een en ander bracht de commissie unaniem tot de overtuiging dat een opleiding van predikanten die aan de minimale eisen, welke daaraan gesteld moeten worden door onze kerken, niet gerealiseerd kon worden. Een school met één of twee docenten is ten enenmale onvoldoende.

Ten slotte was de commissie van overtuiging dat de „opleiding” **geheel en al** een zaak van de **kerken** moet zijn. Die moeten **uitsluitend en geheel** de beschikking hebben over **heel de gang van zaken** bij de opleiding!

„Apeldoorn”

In de loop van de discussie kwam de gedachte naar voren of het niet mogelijk en goed zou zijn dat jongelui, leden van onze kerken, die zich willen voorbereiden voor de dienst des Woords in „Apeldoorn” zouden gaan studeren. Uiteraard met begeleiding van een of meer bekwame predikanten uit onze kerken, die het volle vertrouwen daarvan hebben. De commissie dacht bij dat laatste ook hieraan dat de geestelijke winst die in de jaren dertig — ze dacht hierbij aan het werk van mannen als Schilder, Vollenhoven, Dooyeweerd, Jansse, Holwerda, Van 't Veer, Vonk e.a. — en wat in het strijden en lijden rondom de vrijmaking werd ontvangen, niet mocht worden verspeeld, maar bewaard en doorgegeven.

Bij de gedachte aan „Apeldoorn” speelde ook een rol de omstandigheid dat onze kerken steeds oprecht begeerd hebben dat het tot vereniging met de Chr. Geref. Kerken mocht komen. Als deputaat voor de samenspreking gedurende een aantal jaren weet ik dat **onzerzijds** steeds gezegd werd: aan **onze** kant is er geen enkel bezwaar **onmiddellijk** tot vereniging over te gaan. Prof. Schilder zei zelfs meermalen: daar heb ik de Kamper School en twintig jaar kerkelijke moeite voor over! En juist toen, na 1967, was het contact met de Chr. Geref. Kerken „kwantitatief” en „kwalitatief” steeds nauwer geworden.

En — dit zeg ik er nu bij — sinds de commissie deze zaken besprak is dat verheugende proces steeds voort gegaan.

Om ten aanzien van deze zaak tot een verantwoord beslissing te komen zocht de commissie contact met het college van hoogleraren van „Apeldoorn”. Een paar maal is daar-

mee urenlang over alle mogelijke kwesties als de inhoud, de aard en de gang van het daar gegeven onderwijs gesproken. Verheugend was ook dat het college van hoogleraren zeer positief stond ten opzichte van de begeleiding. Zelfs werd van die zijde de opmerking gemaakt dat onze kerken in gebreke zouden zijn als ze voor zo'n begeleiding niet zouden zorgen.

Het resultaat van de besprekingen was dat de commissie unaniem besloot aan de kerken te adviseren jongelui die zich willen voorbereiden voor het ambt van dienaar des Woords het advies te geven in Apeldoorn te gaan studeren. Met „Apeldoorn” werd geen enkele **afpraak** gemaakt. Dat kon de commissie niet doen. Dat kon ook „Apeldoorn” niet doen! Beide partijen bleven geheel „vrij”.

Toen de commissie klaar was met haar arbeid heeft zij in een uitvoerig rapport alles wat zij gedaan had en wat zij voorstelde aan de kerken meegedeeld. Daarna kwam op 3 april 1971 een nieuw Convent bijeen om wat was voorgesteld door de commissie te bespreken. Na een broederlijke en vruchtbare bespreking betuigde de gehele vergadering met applaus haar instemming met de ideeën van de commissie. Haar opdracht werd gecontinueerd en aangevuld met de taak van het verzorgen van de „begeleiding”. Er was namelijk op plezierige wijze contact gekomen tussen de studenten rondom drs De Jong en de commissie. De studenten werden in het werk van de commissie betrokken en aanvaardden de commissie graag als de instantie die de begeleiding ging verzorgen.

De commissie werkte daarna haar plannen uit. Zij riep, om de kerken zoveel mogelijk in haar werk te betrekken en zich onder haar leiding te stellen, nog weer een Convent samen op 26 mei 1973. Ook dit convent ging met de plannen van de commissie akkoord.

En na nog eens alle gemaakte opmerkingen verwerkt te hebben diende de commissie een aantal voorstellen in bij het Spakenburger Convent.

Dit Convent besloot zonder stemming:

„de commissie te machtigen tot het nemen van maatregelen die voor de goede voortgang van het begeleidingswerk noodzakelijk zijn en onder meer twee vaste medewerkers voor drs H. de Jong uit het midden der kerken aan te trekken;

ter bestrijding van de te maken kosten aan de commissie de opbrengst van 1 à 2 collecten, later gepreciseerd op een bedrag van f 2,50 à f 3,— per ziel, toe te kennen; de commissie te machtigen een bedrag van f 5.000,— over te maken aan de Theol. Hogeschool te Apeldoorn.”

Met overgrote meerderheid werd voorts besloten:

„het „Apeldoorn”-advies wordt gehandhaafd; men streeft naar een eigen inbreng binnen het kader van de opleiding te Apeldoorn; tot de oprichting van een eigen instituut wordt niet besloten.”

Zo was de opleiding van de predikanten geregeld.

Nadien werd het werk van de begeleiding sterk geïntensiveerd. Drs De Jong werd in staat gesteld méér dan voorheen van zijn tijd daaraan te geven. En hij kreeg in ds H. Smit een bekwaam collega in deze arbeid.

Door het laatste Convent werd een commissie benoemd om de zaak van de opleiding verder te regelen, c.q. uit te bouwen.

★ ★ ★

Waarop ik nu vooral wijzen wil is dat door de commissie de zaak van de opleiding van stap tot stap in opdracht van, in overleg met, en onder goedkeuring van de kerken heeft verricht. En dat deze nu geheel van de kerken uit gaat en onder haar toezicht staat. Want de opleiding van predikanten is een **kerkezaak**.

Prof. Wielenga zei het eens op zijn pittige manier zo:

De knop van de deur van de theologische kathedraal hoort in de hand van de kerken.

Boek- bespreking

MR. GUILLAUME
GROEN VAN PRINSTERER

Groen van Prinstererherdenking

Op 19 mei 1976 was het honderd jaar geleden, dat mr. Groen van Prinsterer stierf. Zoals in 1972 de honderdste sterfdag van de liberale leider Thorbecke is herdacht, wordt dit jaar Groen van Prinsterer, de vader van de anti-revolutionaire richting herdacht.

Zo is in de Waalse kerk in Den Haag, Groen werd in de Waalse kerk gedoopt, op 19 mei een herdenkingsdienst gehouden, waar de geestelijke erfenis van Groen werd belicht. Vele tijdschriften hebben aan deze nationale figuur, die ook nu nog tot ons spreekt, aandacht besteed. Dat is een goede zaak, „Want”, zoals H. Algra opmerkt: „een volk, dat zijn geschiedenis niet verstaat, zelfs niet meer kent, kan wegzakken in het moeras van het materialisme.”

Jammer, dat de geestelijke nazaten van Groen wel aparte herdenkingen hebben georganiseerd. Verschillende partijen, alleen in de Tweede Kamer al een viertal, pretenderen, dat Groen hun geestelijke vader is.

„Aandacht voor Groen van Prinsterer”

In het kader van de Groenherdenking ontving de redactie een tweetal boeken ter bespreking. Het eerste boek is „Aandacht voor Groen van Prinsterer”. Het is samengesteld door dr G. Puchinger.

In de inleiding tekent Puchinger in enkele bladzijden op de hem eigen wijze de nationale betekenis van Groen. Daarna geeft hij, zoals bij hem gebruikelijk is, het woord aan anderen. Busken Huet, Schaepman en Gerretson laten elk vanuit hun zeer verschillende achtergronden iets zien van de grote betekenis van Groen van Prinsterer.

Busken Huet, litterator, humanist, blijkt een verrassend goede kijk op Groen te hebben.

Schaepman, de grote rooms-katholieke voorman, benadert Groen weer geheel anders. Het meeste trof mij in dit artikel, dat Schaepman, die met grote waardering over Groen schrijft en hem in de meeste opzichten de meerdere van Thorbecke noemt, hem in één opzicht de mindere acht. Zijn haat tegen de katholieke kerk, tegen de roomsen in het land zou waarschijnlijk sterker bij hem zijn geweest dan het rechtsgevoel.

Wanneer je dan bij Groen zelf leest, dat de ganse christenheid, rooms en on-rooms, tegen het ongeloof zijn verenigd door het geloof in de enige offerande aan het kruis volbracht, dan komt deze uitlating van Schaepman als scherp, ja, onverdiend over. Ondanks de grote waardering, die Schaepman voor Groen heeft, blijkt zijn geloof in de kerk van Rome toch

een rem voor een geheel objectieve benadering te zijn.

Bij het artikel van Gerretson voelt men de nauwe geestverwantschap met Groen.

Hoewel de artikelen interessant zijn, zullen ze niet iedere lezer aanspreken, omdat ze uit een heel andere tijd stammen. Ook hun stijl is de onze niet meer. Historisch zijn ze ongetwijfeld waardevol.

Eigenlijk vind ik de inleiding van Puchinger zelf in dit boek het aardigst. Vandaar mijn wat kritische vraag: waarom heeft Puchinger zelf niet wat meer geschreven? Daardoor zou het boek ongetwijfeld aan betekenis gewonnen hebben.

Was Groen groot of klein?

Bij lezing van het boek van dr Puchinger en het volgende nog te bespreken boek van dr Schutte vond ik een overigens niet belangrijk punt, waarbij men met elkaar in tegenspraak was.

Puchinger citeert op blz. 9 Allard Pierson, die een beschrijving van het uiterlijk van Groen gaf.

„Groen van Prinsterer had het uiterlijk van zijn geest en inborst. Wanneer men hem zag kon men althans moeilijk nalaten dit te gelooven. Hij was eenigszins lang en tenger van gestalte; ook de schedel niet fors gebouwd, eerder smal, het haar niet zeer rijk en reeds vroeg grisonneerend; het liet den vorm van den schedel uitkomen. Zijn geelaat: de neus, vooral de mond verried den fijnen geest; uit de oogen sprak gemoed. Zijn stem was zacht, zonder klank; zijn spreken snel maar niet onduidelijk; het handgebaar bij het spreken eenvormig, zonder karakter dan deze zijn eenvoud.” Deze echt 19e eeuwse beschrijving geeft een aardige indruk van zijn uiterlijk. Daarbij trof mij de opmerking, dat Groen lang van gestalte was.

In het boek van Schutte treffen we een fascimile aan als bijlage bij de huwelijksacte, waar zijn signalement in voorkomt. Als lengte wordt daaropgegeven 1 el, 5 palm en 7 duim. Ook voor die tijd bepaald geen indrukwekkende lengte.

Dit klopt ook met een weinig bekend portretje van Groen, waarop hij zittend, maar ten voeten uit, wordt afgebeeld. Het is te vinden in „A.R. Staatskunde” 1951. In een bijschrift merkt mr. K. Groen op, dat uit dit portret blijkt, dat Groen geen indrukwekkend postuur had, maar eerder klein van stuk was.

Hoe deze gegevens te rijmen zijn met een verklaring van een tijdgenoot als Allard Pierson is mij niet duidelijk. Was Groen nu groot of klein van gestalte?

Uit de publicatie van Puchinger wordt ons echter wel weer duidelijk, dat Groen van Prinsterer, hoe zijn gestalte dan ook mocht zijn, naar de geest een reus was. En dat is natuurlijk van meer betekenis.

Mr. G. Groen van Prinsterer

Het andere geschrift „mr. G. Groen van Prinsterer”, geschreven door dr G. J. Schutte is van geheel ander karakter.

In het voorwoord lezen we, dat het boekje niet pretendeert nieuwe feiten of nieuwe visies te geven. Ook niet een allesomvattende wetenschappelijke biografe. Niet meer dan een inleiding voor een algemeen lezerspubliek tot de bestudering van Groen.

Daarin is de schrijver dan ook volledig geslaagd.

In plezierige leesbare vorm geeft hij een goed overzicht van het leven en werken van Groen. Door korte schilderijen van huiselijke omstandigheden krijgt de lezer ook een goed beeld van die kant van Groen's leven. Een faktor, die voor het begripen van Groen ook nodig is.

een daad in de lucht waarover we gezellig of ongeziglijk kunnen bomen. Geloven is voor-waar-houden zonder enige reserve. **Geloof is altijd een overgave in vertrouwen.**

Vertrouwen betekent, dat je bij God blijft temidden van vreugde en je het blijft volhouden, dat God je droefheid. Vertrouwen betekent, dat door benuwdheid, ziekte, verdrukking, strijd heen helpt.

Geloven is geen nâpraten. Voor de ongelovige is dat een dwaasheid, voor de gelovige is het de diepste wijsheid dat niets ons scheiden kan van God en Zijn liefde (Rom. 10). Niets. Paulus heeft het in zijn leven ervaren, dat zelfs verdrukking volharding bewerkt, verder brengt (Rom. 5 : 3b). God voorziet alles (Zondag 10).

—o—

Dat laatste, dat verdrukking, lijden, ziekte ons verder brengt, gaat tegen ons menselijk denken in. Wij mensen, menen toch eigenlijk dat verdrukking achteruitgang betekent. Zo ging het ook met de Israëlieten. Ze geloofden God niet en zagen de tegenslagen voor „mislukkingen” aan; het eind van de reis lag buiten hun gezichtsveld.

Zo gaat het ons ook vaak. We zijn erfgenamen der wereld, we hebben een eeuwig leven voor ons naar Gods belofte. We verwachten de verdrukkingen niet, maar als die verdrukkingen komen, gaat dank zij God de geloofskracht der erfgenamen

GELEZEN

A. den Doolaard over Milo:

„Na het ontbijt met Milo . . de zandverstuiving in en een eind door het wildrevier. Milo heeft de konijnenjacht toch opgegeven, laat reeën met rust en kijkt . . zelfs niet meer om naar fraaie exemplaren van het andere geslacht. Hij begint af te takelen en op de terugweg sukkel hij als een kneusje dat door z'n achteras zakt. We zijn gek op elkaar. Nu hij niet meer springen kan is 't alleen een hele toer hem in de auto te tillen.”

(NRC-Hb!)

Natuurlijk kan een boek van 173 pagina's niet allesomvattend zijn. Zonder overlading krijgt de lezer toch een goed beeld van het leven van Groen en zijn grote nationale betekenis.

Duidelijk wordt ook geschetst de ontwikkeling in zijn gedachten, met name wat het christelijk onderwijs betreft. Groen was geen starre figuur, die wat zweverige gedachten koesterde. Hij stond met beide voeten op de grond en rekende met de werkelijkheid.

Bewonderenswaardig is ook, dat de schrijver Groen niet voor een bepaalde politieke richting tracht te annexeren.

Dat is erg verleidelijk. Nederland is vijf partijen rijk (of arm!), die pretenderen, dat Groen hun geestelijke vader is. Het is voor al deze stromingen niet moeilijk zich hiervoor op uitspraken van Groen te beroepen. Het is evenmin lastig om met een beroep op Groen te stellen, dat de andere partijen slechts bastaarden zijn.

zich openbaren. Dat ligt niet aan die erfgenamen, aan de mensen, aan ons. Neen, dat ligt aan God en over die wonderlijke kracht van God verbazen Gods kinderen zich temidden van het lijden. En zó, vanuit die geloofsverbazing, gaan ze vaster spreken van de hoop die in hen is, gaan ze sterker nog zingen van het heil, dat hun is toegezegd. Zulk geloven is een geheimenis. God geeft en onderhoudt het leven. Hij leidt en regeert. OPDAT we rijk zullen zijn in Zijn gemeenschap.

DAARVOOR zijn de moeilijkheden en de weerstanden, de soms niet weg te nemen aanstoot in ons leven, de engel des satans die met vuisten slaat.

DAARTOE is het gebrek en het kruis, dat niet van onze schouders wordt afgenomen.

Als Gods wegen in de wereld en in de kerk, in het leven van anderen en van ons zelf, één verward kluwen lijken — ook als Zijn hand daarin tegen ons is — dan nog spreekt Hij tot ons en wil Hij ons leren gelóven, dat in dat alles Zijn liefde voor ons brandt.

P. C. van Wijk

1) Op 1 oktober a.s. is het zes jaar geleden, dat Mej. Tini Kok stierf. Mede uit door haar nagelaten aantekeningen stelde ik dit artikel te samen. Zó wil het tevens een herinnering aan haar zijn. Een dankbare herinnering!

Terloops . . .

Verborgten in God 1)

De HERE geeft ons in de bijbel rijke beloften voor ons leven en sterven. Wanneer we nadenken over ons leven op deze aarde en straks op de vernieuwde aarde, dan is het rijk om te weten, dat daar één lijn in zit. Ik wil daar iets van laten zien en daarbij even wijzen op wat we belijden in de Zondagen 1, 9 en 10 van de Catechismus.

De troost, waarover in Zondag 1 wordt gesproken, is zo rijk, dat het de gelovige stil, vredig maakt. Te weten, dat we in leven en sterven van de Here Jezus zijn, is het einde. Iets rijkers is er niet. Te weten, dat er geen haar van ons hoofd valt zonder de wil van Vader, dat ook het kwade in ons leven mee moet werken aan het doel dat God met ons voorheeft, geeft zekerheid temidden van zoveel onmacht die kenmerkend is voor onze tijd.

In Zondag 9 wordt gesproken over vertrouwen op God. Vertrouwen, dat is: niet twijfelen. Dat betekent niet zoiets als: alles gaat goed in mijn leven, alles loopt op rolletjes, er zijn geen wensen meer over, dus daarom vertrouw ik op de Heer. Neen, vertrouwen is geloven dat Vader het goed doet. Geloof is nooit

De schrijver schetst Groen echter in grote objectiviteit. Hij laat ons Groen zien in zijn nationale betekenis als vader van de anti-revolutionaire richting (en dan niet in partij-politieke zin). In zijn kritiek op Groen is hij zeer voorzichtig.

Zo wijst hij er op, dat Groen „de overheid over ons gesteld” niet vervangen wenste te zien door de volkssoevereiniteit. En dan komt er een subtiel kritische opmerking:

„Overheden U ten Goede; dat laatste hoorde erbij, al had Groen naar de smaak van de volgende generaties wel wat minder nadruk op het eerste en meer op het laatste mogen leggen dan hij in zijn verzet tegen weersprekers van de hele zin toen deed.” Soms is zijn kritiek wat te voorzichtig.

„Groens schrijven verraadt hier de invloed van de historische rechtsschool”, zo merkt hij op.

Het zou beter geweest zijn te stellen, dat Groens visie soms niet vrij was van historisme, een euvel, waar zijn geestelijke nazaten ook lang mee geworsteld hebben.

Opvallend is, dat de bekende adagia van Groen „in ons ielement ligt onze kracht” en „staatsman niet, evangelielijder” door Schutte niet speciaal behandeld worden.

Het laatste hoofdstuk heeft de titel „Evangelielijder en Staatsman”, dus juist een afwijking van het bekende gezegde van Groen.

Het boek besluit met een lijst van publicaties van Groen, waarnaar in dit boek verwezen wordt en verder een uitgebreide literatuurlijst.

Inderdaad, dit boek is uitermate geschikt belangstelling voor Groen te wekken.

Nabeschouwing

Beide hierboven besproken geschriften kan ik zeer ter lezing aanbevelen.

Eigenlijk had ik graag nog een derde boek zien verschijnen, nl. over de vraag wat Groen van Prinsterer ons vandaag te zeggen heeft.

Indertijd verscheen een dergelijk boek van de hand van dr Smitskamp, maar dat werk is al 35 jaar oud, en sindsdien is er veel veranderd.

Groen van Prinsterer leefde in een tijd van overgang en vernieuwing. Veel vragen, die toen gesteld werden zijn ook onze vragen.

Groen heeft ons vandaag ook nog wat te zeggen.

Dr Schutte wijst erop, dat Groen voorstander was van ideologische polarisatie om der wille van de duidelijkheid, maar dat hij daarnaast samenwerking wilde met politieke tegenstanders, vooral van allen die de Christennaam wilden dragen.

Het zou natuurlijk gemakkelijk zijn om die uitspraak over ideologische polarisatie voor het G.P.V. te gebruiken en die over de samenwerking met allen, die de Christennaam willen dragen voor de voorstanders van een C.D.A.

Schutte doet dat terecht niet, want daarmee zouden we Groen geen recht doen. Juist echter deze evenwichtigheid, zowel polarisatie als samenwerking, ontbreekt in onze tijd vrijwel.

Bij het lezen van deze boeken over Groen voel je ook iets van heimwee. Groen, een zo onvermoeide strijder tegen de Revolutie en voor de doorwerking van het Evangelie in het

politieke leven. Onvermoeibaar, hoewel zijn aanhangers weinige waren en vaak nog niet betrouwbaar ook. Zijn nazaten zijn over vijf partijen verdeeld, terwijl hij streed voor de gereformeerde gezindte.

Mensen, die politieke leiding willen geven hebben we genoeg. Elke dag lees je wel het advies van een „leider” aan zijn „achterban”.

Het blijken meestal eendagsvliegen te zijn.

Hadden we in deze tijd maar één man met een profetische visie als Groen had.

J. Meulink

„Aandacht voor Groen van Prinsterer”,

samensteller dr G. Puchinger.

Prijs paperback f 9,50.

Uitg. Kok, Kampen.

„Mr. G. Groen van Prinsterer”, dr G. J. Schutte.

Prijs f 6,50 (R.B.-Serie f 9,90

exclusief f 1,90 verzendkosten).

Uitg. Oosterbaan & Le Contre.

Hulp bij Bijbelstudie

Sinds enkele jaren verzorgt drukkerij „Steenbergen” de uitgave in brochurevorm van de eerder in „Opbouw” verschenen Hulp bij Bijbelstudie.

Deze uitgaven bleken in een behoefte te voorzien. Verschillende bijbelkringen en jeugdverenigingen hebben er gebruik van gemaakt.

Aan het begin van een nieuw kerkelijk seizoen willen we nu alvast de verschijning aankondigen van de **Hulp bij Bijbelstudie** van de hand van **ds W. G. Visser** uit Utrecht over het boek **Daniël**.

Deze brochure zal iets groter en dus ook iets duurder uitvallen dan de tot nu toe verschenen boekjes. Preciese omvang en prijs zijn echter nog niet bekend. In één van de eerstvolgende nummers van „Opbouw” zullen daarover nadere gegevens bekend gemaakt worden. Wacht u dus nog even met bestellen!

Bijbelkringen e.d. kunnen in ieder geval rekening houden met het spoedige verschijnen ervan!

Kerknieuws

Loosdrecht — Adres predikant: ds J. Bouma; Oud Loosdrechtsedijk 122, Loosdrecht, tel. 02150-1085. Scriba en Preekvoorziening: G. Slager, Reigerlaan 51 te Kortenhoeft, tel. 02150-61646. Penningmeester: J. Jansen, Kerkelmeent 87, Hilversum, tel. 02159-34531. Postrekening 404390.

Ds H. Veltman — Ds H. Veltman, emeritus-predikant van de kerk te Zeist en wonende te Heerde, is, na een behandeling in het Ooglijdersgasthuis te Utrecht, weer naar huis teruggekeerd.

Heemstede — In de reeds lange tijd lopende zaak van een gelekt gebruik van het Liedboek werd besloten zo spoedig mogelijk een 10-tal liederen daarvoor uit

te zoeken. Met betrekking tot het zingen van de Apostolische Gebofsbelijdenis zal de gemeente op de eerstkomende gemeentevergadering gevraagd worden of men wil blijven bij eenmaal per maand of dat men wil overgaan tot eenmaal per twee weken.

Enschede — Op 15 juni jl. vond er weer een ontmoeting plaats van de beide vrijgemaakte gereformeerde kerkeraden met de beide christelijke gereformeerde kerkeraden. In deze vergadering werd opnieuw uitvoerig stilgestaan bij de prediking. Het zit blijkbaar vast op de interpretatie in de praktijk van zondag 31 van de Heid. Catechismus. In verband hiermee is nu besloten op maandag 6 september a.s. opnieuw samen te komen. Dan zal van beide zijden een plaatselijke predikant een inleiding houden over genoemde materie om zo een duidelijk zicht te krijgen op de punten van overeenstemming en verschil.

Nieuws uit breder kring

De Gereformeerde Oecumenische Synode en de (syn.) Geref. Kerken. In Zuid-Afrika (Kaapstad) is de G.O.S. gehouden. Deze synode behandelde allerlei agendumpunten. Eén van de belangrijkste was de verhouding tot de (syn.) gereformeerde kerken in Nederland. Aanvankelijk hadden de nederlandsche afgevaardigden van genoemde kerken het nogal moeilijk met het gebruik van het woord: **inconsistent**. Later werd een nadere verklaring van dat woord gegeven, welke enigermate bevredigend werkte. Deze verklaring luidt: inconsistent is een afwijking van de besluiten van eerdere G.O.S.-synodes, maar zonder dat er een onmiddellijke onverenigbaarheid is tussen de G.O.S. en de leden-kerken van de Wereldraad. Het knelpunt was nl., dat de nederlandse (syn.) gereformeerde kerken lid zijn van de Wereldraad van Kerken, welke organisatie door de Zuidafrikaanse kerkleider dr Vorster sterk werd gekritiseerd. Verder is er bezwaar gemaakt tegen de manier waarop de Nederlanders het gesprek met de theologen Kuitert en Wiersinga voeren. De G.O.S. drong er bij de gereformeerden op aan het leertuchtproces tegen deze twee theologen met vereiste

spoed voort te zetten. De G.O.S. besloot de kwestie-Kuitert en -Wiersinga toe te voegen aan de andere gespreksonderwerpen, die het interimcomité met de Nederlanders te bespreken heeft voordat de volgende synode in 1980 bijeenkomt.

Noodgemeenten Verontrusten — Er zijn nu noodgemeenten gesticht in Leiden, Den Haag en Ede. Volgens opgave van preekbeurten in het blad „Waarheid en Eenheid” zijn in Den Haag en Ede ook predikanten van de gereformeerde kerken (vrijgemaakt buiten verband) voorgegaan. In Den Haag zoekt men wegen om te komen tot het beroepen van een eigen Dienaar des Woords.

Catechisatieboekjes

„Bijbel en Belijdenis”

door ds J. H. Velema

Deel I, bestemd voor de jongste groep, volgt de gang van de heilsopenbaring en tracht enig inzicht bij te brengen in de hoofdzaken van de Bijbel.

Deel II, is een combinatie van de vroegere deeltjes II en III en is bestemd voor de middengroep. O.a. wordt de Wet en het Onze Vader behandeld, alsmede kerken en sekten.

Deel III behandelt in 18 lessen het Doopsformulier. Dit boekje kan heel goed worden gebruikt bij de laatste groep catechisanten.

De prijzen van genoemde catechisatieboekjes zijn:

deel I f 4,50 — deel II f 5,75 — deel III f 3,25 (exkl. verzendkosten).

Deze boekjes kunt u bestellen bij:

DRUKKERIJ NAARDEN

Postbus 5109, Naarden - Tel. 02159-45208

Drs H. de Jong

Waar liefde woont

Een perspectiefbiedende verkondiging over de plaats van de **homofiel** binnen de christelijke gemeente. Deze preek over Rom. 1 is te bestellen door overschrijving van minimaal f 2,50 op girorek. 632329 t.n.v. H. van Dijk, Karthuizersstraat 1, Amsterdam, met vermelding van de letter W. De netto-opbrengst ervan is bestemd voor het Parijse pastoraat onder homofielen van Ds J. Doucé.

Vrijdag 26 augustus was het 40 jaar geleden dat wij getrouwd zijn. Groot was Gods genade over ons en ontelbaar zijn zegeningen. Geluk en voorspoed mochten wij rijkelijk ontvangen. Met onze kinderen, kleinkinderen en vrienden willen wij hieraan in blijdschap gedenken.

J. den Bok
St. den Bok van Rooijen

Sweelincklaan 2c, Bilthoven

Met papa en mama, opa en oma verheugen wij ons bijzonder om dit feest met hen en met elkaar te mogen vieren. Graag nodigen wij onze vrienden en kennissen uit om in onze blijdschap te delen. Wij zijn daarvoor, zo de Here wil, bij elkaar op 4 september a.s. van half drie tot vijf uur in De Magneet, Julianalaan 42 te Bilthoven.

Cor en Hanneke
Jan en Ali
Dick en Greetje
Koos en Hetta
Gert Jan en Siefke
Jan en Anja
Mauke en Wiesje
Chris en Janneke

Evert Jan, Christiane, Liesbeth, Jan Joris
Robert, Hans, Astrid
Maurice, Richard, Harmony
Erik, Hans Olaf, Talitha, Jan Koos
Mirjam, Daniëlle, Gerke
Jan Willem
Jaël